

แนวทางการออกแบบกระบวนการฝึกซ้อมเครื่องดนตรีกลองชุดผ่าน
คุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ดและทอเรนซ์
The Guideline for Designing a Drum-Set Practice Process
Through Creative Thinking Components Based on Guilford
and Torrance's Framework

¹วัชรากร จันท์สุข
Watcharagon Jansook

วันที่ส่งบทความ: 2 กันยายน 2568, วันที่แก้ไขบทความ: 8 ธันวาคม 2568,
วันที่ตอบรับบทความ: 8 ธันวาคม 2568

Abstract

The purpose of this academic article is to present a guideline for designing a drum-set practice process grounded in the components of creative thinking as defined by Guilford and Torrance namely fluency, flexibility, originality, and elaboration. These dimensions are integrated with key musical elements of the drum set, including rhythmic patterns, rudiments, dynamic control, tone color, ornamental notes, and musical structure. The purpose is to establish a systematic training model that enhances both technical performance skills and musical creativity. The practice process consists of four developmental stages: 1) *Fluency Development*, which focuses on rhythmic pattern acquisition, rudiment variation, and the construction of a foundational rhythmic vocabulary; 2) *Flexibility Development*, involving orchestration variation, pattern transformation, and exploration of diverse sonic possibilities; 3) *Originality Development*, emphasizing sound characterization through tone analysis, orchestration, and voicing to build

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศาสตร์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อีเมล: mos10560018@gmail.com

Lecturer of Department of Music, College of Music Mahasarakham University Email:
Mos10560018@gmail.com

personal musical identity; and 4) *Elaboration Development*, which refines musical expression through dynamic shaping, textural layering, and repetition leading to a state of musical flow. Collectively, these stages provide a structured approach that enables drummers to cultivate creative musicianship and craft a distinctive artistic voice.

Keyword: COMPONENTS OF CREATIVE THINKING, PRACTICE PROCESS, DRUM-SET SKILL DEVELOPMENT

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบกระบวนการฝึกซ้อมเครื่องดนตรีกลองชุดบนฐานความคิดสร้างสรรค์ โดยเชื่อมโยงองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ดและทอเรนซ์ ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ กับองค์ความรู้ทางดนตรีของกลองชุดในด้านจังหวะ รูติเมนต์ ความยืดหยุ่นของเสียง สีสันของโทนเสียง โน้ตระดับ และโครงสร้างดนตรี เพื่อพัฒนาระบบการฝึกที่เสริมทั้งทักษะเชิงเทคนิคและการสร้างสรรค์เชิงดนตรีอย่างเป็นลำดับขั้น

กระบวนการฝึกประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาความคล่องแคล่วในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ ผ่านการฝึกจดจำรูปแบบจังหวะ การแปลงรูติเมนต์ และการสร้างคลังความรู้จังหวะพื้นฐาน 2) การฝึกความคิดยืดหยุ่น โดยการทดลองย้ายตำแหน่งเสียง การแปลงรูปแบบจังหวะ และการสร้างความหลากหลายของคุณภาพเสียง 3) การค้นหาเสียงที่เป็นเอกลักษณ์ ผ่านการคัดแยกคุณลักษณะเสียง การประสมเสียง และการจัดสำเนียงเสียงเพื่อสร้างตัวตนทางดนตรี และ 4) การตกแต่งและขัดเกลา ด้วยการควบคุมไดนามิก การเพิ่มขึ้นเสียง และการทำซ้ำเพื่อเข้าสู่สภาวะลื่นไหลทางดนตรี กระบวนการดังกล่าวช่วยให้นักดนตรีกลองชุดพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบและสามารถออกแบบเสียงเฉพาะตนได้อย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: คุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการฝึกซ้อม การพัฒนาทักษะกลองชุด

บทนำ

เครื่องดนตรีกลองชุด เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องกระทบ ถือกำเนิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 บทบาทของกลองชุดได้พัฒนางานดนตรีสมัยใหม่ และกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญแนวดนตรีอันหลากหลายในปัจจุบัน เครื่องดนตรีกลองชุดประกอบไปด้วยกลองและฉาบหลากหลายชนิด จัดวางให้สามารถบรรเลงได้โดยนักดนตรีเพียงคนเดียว บทบาทหลักคือการสร้างรากฐานทางจังหวะให้กับบทเพลง เปรียบเสมือนหัวใจหลักที่คอย

ขับเคลื่อนและกำหนดทิศทางให้กับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นในวงดนตรีให้ไปในทิศทางเดียวกัน ในการฝึกซ้อมกลองชุดนั้น โดยทั่วไปมักมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการปฏิบัติในด้านของความคงที่ ของความเร็ว ความแม่นยำของจังหวะ ความคล่องตัวจากการประสานงานของร่างกายของมือ และเท้า และการเรียนรู้รูปแบบการดำเนินจังหวะ (Rhythmic Patterns) ที่เป็นพื้นฐานที่สามารถบรรเลงบทเพลงต่าง ๆ ในการแสดงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในการฝึกซ้อมกลองชุดเพื่อการบรรลุความเป็นเลิศทางเทคนิคการปฏิบัติเครื่องดนตรีเพียง อย่างเดียวนั้น อาจไม่เพียงพอต่อการเป็นนักดนตรีกลองชุดที่สมบูรณ์ เนื่องจากการบันทึกโน้ต จังหวะกลองชุดในบางครั้งนั้น ผู้ประพันธ์มักเขียนรูปแบบโน้ตปลายเปิดและกำหนดคำศัพท์ต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักดนตรีได้ตีความและสร้างสรรค์รูปแบบจังหวะและสำเนียงให้สอดคล้องตามแนวเพลง ซึ่งหากเน้นการบรรเลงตามโน้ตเพลงเพียงอย่างเดียวอาจจะแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และ สำเนียงของบทเพลงนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน โดยปัญหาที่พบบ่อยครั้งในกลุ่มนักดนตรีกลองชุด คือ การยึดติดรูปแบบที่คุ้นเคยและมีทักษะการสร้างสรรค์ทำนองที่ไม่หลากหลาย ส่งผลทำให้ การสร้างสรรค์ทำนองหรือรูปแบบจังหวะต่าง ๆ ของในการขณะการบรรเลงไม่ปรากฏให้เห็น มากนัก หรือในบางครั้งอาจจะไม่สามารถใช้ทักษะการด้นสด (Improvisation) ได้อย่าง เป็นธรรมชาติในขณะการปฏิบัติเครื่องดนตรี (Bailey and Derek, 1992) ด้วยลักษณะนี้ได้ ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างในการพัฒนากระบวนการทักษะความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นความสามารถทาง สมอ่งที่เป็นลักษณะของรูปแบบความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) ซึ่งเป็นความสามารถ ในการคิดได้หลายทิศทาง หลายแง่มุม เพื่อหาคำตอบที่หลากหลาย เป็นกระบวนการของ การรับรู้ปัญหาหรือสิ่งที่ขาดหายไป เพื่อต่อยอดสู่การสร้างแนวคิดหรือสมมติฐานใหม่ การทดสอบสมมติฐาน และการสื่อสารให้เห็นผลลัพธ์นั้น โดยคุณลักษณะของความคิด สร้างสรรค์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ดและทอเรนซ์สามารถสรุปเป็น 4 คุณลักษณะสำคัญได้ดังนี้ (Guilford, 1967; Torrance, 1974)

ลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

1. **ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)** เป็นความสามารถในการคิดหาคำตอบหรือ แนวทางแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีปริมาณมากในเวลาจำกัด เป็นการระดมความคิด ที่หลากหลายโดยยังไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรือคุณภาพของความคิดนั้น ๆ มีลักษณะสำคัญ 3 ลักษณะได้แก่ 1) ความเร็วและความต่อเนื่อง โดยสามารถสร้างสรรค์ความคิดได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง 2) ไม่ติดขัดปริมาณ เป็นการมุ่งเน้นการผลิตแนวคิดให้ได้จำนวนมากที่สุด

และ 3) การเชื่อมโยง เป็นความสามารถในการนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยง เพื่อสร้างเป็นแนวคิดใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

2. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือ ความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภท หลายแง่มุม และสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองหรือวิธีการคิดได้อย่างอิสระ ไม่ยึดติดอยู่กับกรอบความคิดเดิม ทำให้สามารถค้นพบแนวทางใหม่ ๆ ที่ต่างออกไป โดยหัวใจของความคิดยืดหยุ่นคือ ความหลากหลายที่มีคุณภาพของความคิด ซึ่งต่างจากความคิดคลองแคล้วที่เน้นเพียงปริมาณและความถูกต้อง ลักษณะสำคัญของความคิดยืดหยุ่นได้แก่ 1) การคิดนอกกรอบ คือ สามารถมองข้ามข้อจำกัดหรือวิธีการเดิมที่เคยใช้ได้ผล 2) การเปลี่ยนมุมมอง คือ สามารถมองปัญหาจากมุมมองของคนอื่นหรือจากประเภทของวิธีแก้ปัญหาที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง 3) การตัดแปลงและประยุกต์ ความสามารถในการนำความรู้หรือสิ่งที่มีอยู่เดิมมาดัดแปลงใช้ในบริบทใหม่ได้อย่างเหมาะสม

3. ความคิดริเริ่ม (Originality) เป็นหัวใจของความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถในการคิดสิ่งแปลกใหม่ ไม่ซ้ำใคร หรือแตกต่างไปจากความคิดที่มีอยู่เดิม เป็นหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมและความก้าวหน้า ความคิดนั้นอาจไม่เคยมีใครคิดมาก่อน หรือเป็นการผสมผสานสิ่งเก่าให้เกิดเป็นสิ่งที่ใหม่ที่ น่าสนใจ ลักษณะสำคัญของความคิดริเริ่มได้แก่ 1) ความแปลกใหม่ (Novelty) เป็นความคิดที่ไม่ค่อยมีคนนึกถึง หรือไม่เคยมีใครนำเสนอมาก่อน 2) ความเป็นเอกลักษณ์ (Uniqueness) มีความโดดเด่น แตกต่างจากแนวทางปฏิบัติทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด 3) การคิดค้นที่ไม่คาดฝัน (Surprise) มักเป็นความคิดที่ทำให้ผู้คนรู้สึกประหลาดใจหรือทึ่งเมื่อได้ยินหรือได้เห็น

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ ความสามารถในการขยายความหรือลงรายละเอียดของความคิดหลักให้สมบูรณ์และชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นการตกแต่งและเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้ความคิดนั้นสามารถปฏิบัติได้จริงและมีความสมบูรณ์แบบ มีลักษณะสำคัญได้แก่ 1) การขยายความเพิ่มเติมรายละเอียดและองค์ประกอบต่าง ๆ ให้กับความคิดหลัก 2) การตกแต่งทำให้แนวคิดมีความน่าสนใจ สวยงาม หรือสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น และ 3) การวางแผนกำหนดขั้นตอน วิธีการ และทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อทำให้ความคิดนั้นเป็นจริง

องค์ความรู้ทางดนตรีของเครื่องดนตรีกลองชุดสู่การสร้างสรรคดนตรี

การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ในฝึกซ้อมเครื่องดนตรีกลองชุดนั้น มีความสอดคล้องกันระหว่างคุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์และองค์ความรู้ทางด้านดนตรีในมิติของเครื่องดนตรีกลองชุด ซึ่งจะพัฒนาต่อเป็นวัตถุดิบของคลังความรู้และแนวทางในการฝึกซ้อมทักษะการสร้างสรรคทำนองกลองชุด โดยองค์ความรู้ทางด้านดนตรีในมิติของเครื่องดนตรีกลองชุดมีรายละเอียดดังนี้ (Pratt and Lawrence, 1942)

1. จังหวะ (Rhythm) คือองค์ประกอบที่เด่นชัดที่สุดของเครื่องดนตรีกลองชุด เป็นการจัดเรียงทำนอง ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างโครงสร้างรูปแบบจังหวะให้สอดคล้องกับซีฟเจอร์ของบทเพลง (Pulse) ซึ่งเป็นพื้นฐานทางจังหวะหลักของบทเพลงที่ทำให้ผู้ฟังสามารถรับรู้และซาบซึ้งในบทเพลง มีรายละเอียดได้แก่

1.1 กรูฟ (Groove) คือ รูปแบบจังหวะที่เล่นซ้ำ ๆ และสร้างเอกลักษณ์ให้กับบทเพลง โดยส่วนใหญ่มักเป็นการประสานงานกันระหว่างเครื่องดนตรี โดยลักษณะของรูปแบบจังหวะที่ตีนั้น ต้องสามารถทำให้ผู้รับฟังหรือผู้เข้าชมรับรู้เข้าถึงจังหวะได้ และเกิดการตอบสนองต่ออารมณ์ เช่น การขยับตามเพลง เป็นต้น

1.2 การแบ่งจังหวะ (Subdivision) คือ การแบ่งส่วนย่อยจังหวะหลัก เช่น การตีไฮแฮทเป็นโน้ตเช็ทหนึ่งชั้น โน้ตเช็ทสองชั้น หรือโน้ตสามพยางค์ ที่เป็นตัวกำหนดความรู้สึกของเพลงนั้น ๆ

2. รูติเมนต์ (Rudiments) เปรียบเสมือนตัวอักษรหรือไวยากรณ์ของภาษา การตีกลอง เป็นชุดการปฏิบัติพื้นฐานที่เกิดจากการผสมผสานการตีด้วยมือขวาและมือซ้าย ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่มีกลองทุกคนต้องฝึกฝน ในการการฝึกรูติเมนต์ ไม่ใช่แค่การฝึกเพื่อความเร็วเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งในทุก ๆ ด้าน เช่น การควบคุมน้ำหนักในการตี ความสม่ำเสมอของการบรรเลงส่วนจังหวะ และความแม่นยำของมือทั้งข้าง โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดของการฝึกซ้อมรูติเมนต์ คือ การสร้างคลังความรู้ทางด้านเทคนิคการปฏิบัติกลองชุดจากการฝึกซ้อมอย่างซ้ำ ๆ ให้เกิดความคล่องตัว เพื่อนำไปใช้สร้างสรรค์รูปแบบจังหวะต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติ

3. ความยืดหยุ่นของเสียง (Dynamics) คือ ความดังและความเบาของการตี เพื่อสร้างอารมณ์และมิติให้กับบทเพลง เปรียบเสมือนลมหายใจและเสียงพูดที่แสดงถึงอารมณ์ความรู้สึก หากกลองชุดที่บรรเลงโดยไร้ความยืดหยุ่น จะส่งผลทำให้บทเพลงไม่มีมิติทางบทเพลง และขาดความไพเราะ รูปแบบของความยืดหยุ่นของเสียงนั้นสามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะได้แก่

3.1 สัญลักษณ์กำกับเสียงดนตรี (Definition and Symbols in Music) เป็นสัญลักษณ์ทางดนตรีที่กำหนดความดังและความเบาของทำนองเพลงโดยจะเรียงลำดับจากเบาที่สุดไปดังที่สุด

ตารางที่ 1

เครื่องหมายสัญลักษณ์กำกับเสียง

สัญลักษณ์	คำศัพท์	ความหมาย
<i>pp</i>	Pianissimo	เบามาก ๆ
<i>p</i>	Piano	เบา
<i>mp</i>	Mezzo Piano	ค่อนข้างเบา
<i>mf</i>	Mezzo Forte	ค่อนข้างดัง
<i>f</i>	Forte	ดัง
<i>ff</i>	Fortissimo	ดังมาก ๆ

3.2 เครื่องหมายการเน้นเสียง (Accents) คือ การจงใจตีโน้ตบางตัวให้ดังกว่าตัวอื่นเพื่อสร้างความโดดเด่น เช่น การเน้นเสียงไฮแฮทในจังหวะยก (Upbeat) การควบคุมน้ำหนักค่อย ๆ ดั่งขึ้นเรียกว่า เครสเซนโด (Crescendo) และค่อย ๆ เบาลงเรียกว่า ดีเครสเซนโด (Decrescendo) เพื่อสร้างความแตกต่างของมิติความดังและความเบา เป็นต้น

4. สี สันของโทนเสียง (Tone Color) แม้ว่าเครื่องดนตรีกลองชุดจัดอยู่ในเครื่องดนตรีประเภทที่ไม่มีระดับเสียงตัวโน้ต (Pitch) ที่ชัดเจนเหมือนเครื่องดนตรีเปียโนหรือกีตาร์ แต่อย่างไรก็ตาม เครื่องดนตรีกลองชุดสามารถสร้างโทนเสียงที่หลากหลายได้ โดยแต่ละเสียงจะมีเอกลักษณ์ที่มีความสอดคล้องกับลักษณะของเครื่องดนตรีของกลองชุด เช่น ลักษณะเสียงทุ้มของกระเดื่อง ลักษณะเสียงกลางผสมเสียงแหลมที่คมชัดของเครื่องดนตรีสแนร์ ลักษณะเสียงแหลมของเครื่องดนตรีไฮแฮท หรือลักษณะเสียงก้องกังวานของเครื่องดนตรีฉาบ เป็นต้น ซึ่งแต่ละเสียงนั้นล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะเครื่องดนตรี และนอกจากนี้ การควบคุมตำแหน่งการตีและการเลือกอุปกรณ์ในการตี ยังเป็นส่วนสำคัญในการปรับโทนเสียงให้เข้ากัน เช่น การกำหนดจุดตีในตำแหน่งที่ต่างกันบนเครื่องดนตรีกลองหรือฉาบจะให้เสียงที่ต่างกัน หรือการเลือกใช้ไม้กลองชนิดต่าง ๆ ให้เกิดเสียงที่แตกต่างกัน

5. โน้ตประดับ (Ornamental Notes) ในบริบทของกลองชุด คือ ส่วนประกอบโน้ตเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เติมแต่งจังหวะหลัก เพื่อเพิ่มสีสัน ความรู้สึก และมิติให้กับรูปแบบจังหวะของเครื่องดนตรีกลองชุด โน้ตประดับที่นิยมพบมากในการบรรเลงเครื่องดนตรีกลองชุด ได้แก่ 1) โกสต์โน้ต (Ghost Notes) เป็นสิ่งที่สร้างเอกลักษณ์ของรูปแบบจังหวะของกลองชุดได้ดีทำให้ผู้ฟังรับรู้ถึงมิติของเสียงที่แตกต่างออกไปจากจังหวะหลัก และ 2) กลุ่มโน้ตแฟรมและโน้ตแดร็ก (Flams and Drags) ถูกนำมาใช้เป็นโน้ตประดับเพื่อเพิ่มความหนาแน่นของเสียงและน้ำหนักให้กับโน้ตตัวหลัก

6. รูปแบบและโครงสร้าง (Form & Structure) โครงสร้างทางดนตรี หรือฟอร์ม (Form) คือ แผนผังหรือสถาปัตยกรรมของบทเพลง เพื่อให้บทเพลงมีความสมดุล น่าสนใจ และง่ายต่อการจดจำสำหรับผู้ฟัง บทบาทของเครื่องดนตรีกลองชุดในโครงสร้างทางดนตรี เป็นกระบวนการชั้นนำโครงสร้างของเพลงเพื่อให้ผู้ฟังและนักดนตรีร่วมรับรู้ถึงทิศทาง การดำเนิน บทเพลงหรือจังหวะ เช่น การกำหนดท่อนเพลงโดยการบรรเลงใช้จังหวะที่แตกต่างกัน หรือการสร้างสรรครูปแบบจังหวะเชื่อมท่อนเพลงในแต่ละท่อน

คุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ในมิติของการปฏิบัติกลองชุด

คุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ในมิติของกลองชุด ผู้เขียนได้เชื่อมโยงคุณลักษณะ ความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้านให้มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทางด้านดนตรีในมิติ ของกลองชุด เพื่อหาความสัมพันธ์และนำไปสู่แนวทางการออกแบบกระบวนการฝึกซ้อม เครื่องดนตรีกลองชุด โดยมีกระบวนการตามกรอบแนวคิดดังนี้

กรอบแนวคิดที่ 1

การเชื่อมโยงความสัมพันธ์คุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์และความรู้ทางด้านดนตรีในมิติ ของเครื่องดนตรีกลองชุด

จากกรอบแนวคิดที่ 1 แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์และองค์ความรู้ทางด้านดนตรี นำไปสู่แนวทางการออกแบบกระบวนการฝึกซ้อมเครื่องดนตรีกลองชุด ผ่านองค์คุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1) ทักษะความคิดคล่องแคล่ว เกี่ยวกับข้อจำกัดความรู้ทางด้านรูปแบบจังหวะกลองชุด รุติเมนต์ และโน้ตระดับ ซึ่งความรู้พื้นฐานในการสร้างสรรค์พื้นผิวของทำนองหรือรูปแบบจังหวะในบทเพลง

2) ทักษะความคิดยืดหยุ่น เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ทางด้านความหยุ่นของเสียงและสีสันทันของโทนเสียง ซึ่งเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการสร้างสรรค์มิติของทำนองกลองชุดในบทเพลงให้มีความไพเราะ

3) ทักษะความคิดริเริ่ม เป็นทักษะที่ประยุกต์ใช้ความรู้ด้านจังหวะกลองชุด รุติเมนต์ โน้ตระดับ รูปแบบและโครงสร้างของทำนอง นำมาริเริ่มสร้างสรรค์ทำนองหรือรูปแบบจังหวะกลองชุดของบทเพลง

4) ความคิดละเอียดลออ เป็นทักษะวิเคราะห์เชิงลึกเพื่อขัดเกลาทำนองที่ได้จากการริเริ่มสร้างสรรค์ โดยประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านความยืดหยุ่นของเสียง สีสันทันของโทนเสียง รูปแบบและโครงสร้างบทเพลง มาวิเคราะห์และประเมินผลซ้ำ เพื่อหาจุดลงตัวของทำนองกลองชุดของบทเพลงที่ได้ทำการสร้างสรรค์ขึ้นมา

การออกแบบกระบวนการฝึกซ้อมเครื่องดนตรีกลองชุดผ่านองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์

การจัดระบบการฝึกซ้อมสามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลักโดยยึดกรอบแนวคิดการเชื่อมโยงความสัมพันธ์คุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์และความรู้ทางด้านดนตรีในมิติของเครื่องดนตรีกลองชุด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาความคล่องแคล่วในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ (Development of Fluency in Knowledge Application)

ขั้นตอนนี้มุ่งเน้นการออกแบบกระบวนการฝึกซ้อมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคล่องแคล่วในการคิดและตอบสนองทางดนตรีอย่างเป็นธรรมชาติ โดยใช้องค์ความรู้พื้นฐานด้านจังหวะ เป็นฐานในการพัฒนาความคล่องแคล่วเชิงความคิด ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับอัตราจังหวะ ส่วนจังหวะ และรูปแบบจังหวะหลัก รวมถึงทักษะด้านรุติเมนต์ ซึ่งเป็นโครงสร้างของการใช้มือทั้งสองข้างอย่างเป็นระบบ โดยความรู้พื้นฐานเหล่านี้จะถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการคิด การจำ และการปรับรูปแบบจังหวะเมื่อทำการปฏิบัติกลองชุด โดยมีกระบวนการฝึกซ้อมในขั้นตอนนี้ถูกออกแบบให้ผู้เรียน รับรู้ จดจำ ประยุกต์ใช้ ดังนี้

เป็นตัวอย่างรูปแบบจังหวะที่แตกต่างกัน ซึ่งหากผู้ฝึกนั้นเก็บเกี่ยวการองค์ความรู้ทางด้านเทคนิค และรูปแบบจังหวะในจำนวนที่มากและหลากหลาย จะส่งผลทำให้ผู้เรียนฝึกสามารถนำข้อมูล องค์ความรู้ดังกล่าว สู่การพัฒนาความคล่องแคล่วอย่างเป็นระบบ และทำให้ผู้เรียนสามารถ เชื่อมโยงรูปแบบจังหวะกับเทคนิคการใช้มือได้อย่างรวดเร็ว เกิดความจำเชิงกลไก (Motor Memory) และสามารถนำคลังรูปแบบที่ฝึกมาไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์จังหวะใหม่ได้ อย่างคล่องแคล่วในขั้นตอนถัดไป

1.2 การแปรรูดิเมนต์ (Rudiments Variation) เป็นกระบวนการ ที่มุ่งพัฒนาทักษะความคิดริเริ่ม โดยให้ผู้เรียนสามารถนำชุดเทคนิครูดิเมนต์พื้นฐานมาดัดแปลง หรือจัดเรียงใหม่ เพื่อสร้างรูปแบบจังหวะที่หลากหลายยิ่งขึ้น กระบวนการแปรรูดิเมนต์นี้ เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงจดจำรูดิเมนต์ในรูปแบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังสามารถ ตีความ ปรับเปลี่ยน ผสมผสาน รูปแบบต่าง ๆ ให้เกิดเป็นรูปแบบจังหวะใหม่ตามบริบททาง ดนตรีที่ต้องการได้

ภาพที่ 2

การแปลงแขนงรูดิเมนต์ในรูปแบบจังหวะต่าง ๆ

The diagram illustrates three examples of rhythmic patterns on a staff, each with a label in a box. The first example is labeled "จังหวะตัวอย่าง" (Example Rhythm). The second example is labeled "การแตกแขนงรูดิเมนต์จังหวะที่" (Branching Rudiment Rhythm) and shows "Single" and "Double" variations. The third example is labeled "การแตกแขนงรูดิเมนต์จังหวะที่" (Branching Rudiment Rhythm) and shows "Single Stroke" and "Double" variations. The rhythmic patterns are represented by notes and rests on a staff, with some notes marked with 'x' to indicate specific strokes.

หมายเหตุ. ภาพโดย Jansook, 2025

จากภาพที่ 2 แสดงกระบวนการแปรรูดิเมนต์ในรูปแบบจังหวะที่หลากหลาย โดยผู้ฝึกซ้อมสามารถนำรูดิเมนต์พื้นฐานไปจัดเรียงใหม่ สร้างรูปแบบจังหวะที่แตกต่างกันออกไป ตามจำนวนและเงื่อนไขที่ผู้ฝึกกำหนด กระบวนการแตกแขนงในลักษณะนี้ต้องอาศัยความเข้าใจ เชิงเทคนิคจากคลังความรู้ด้านรูดิเมนต์หรือรูปแบบผสม รวมถึงความชำนาญระดับหนึ่งในการ ควบคุมมือและจังหวะ เพื่อให้ผู้ฝึกสามารถดัดแปลงรูปแบบที่มีอยู่เดิมไปสู่แนวคิดใหม่ได้อย่าง สั้นไหล โดยการฝึกแตกแขนงรูดิเมนต์ในลักษณะนี้ จึงไม่เพียงเน้นการทำซ้ำเชิงกลไก แต่เป็นการ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ปรับเปลี่ยน และทดลองสร้างรูปแบบที่แตกต่าง ซึ่งช่วยพัฒนา

ความคล่องแคล่วทางความคิดสร้างสรรค์ ทั้งในด้านการสร้างแนวคิดจังหวะใหม่ การเลือกใช้ ส่วนจังหวะที่หลากหลายและการออกแบบกลุ่มเสียงให้สอดคล้องกับบริบทดนตรีที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การฝึกความคิดยืดหยุ่นในการพัฒนาจังหวะ (Flexibility Rhythm Development)

เป็นขั้นตอนที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะด้านความคิดยืดหยุ่น ซึ่งเป็นความสามารถในการปรับเปลี่ยนรูปแบบจังหวะ มองแนวคิดทางดนตรีจากหลายมิติ และขยายรูปแบบการบรรเลงให้มีความหลากหลายมากขึ้น กระบวนการนี้มีบทบาทสำคัญในการเสริมการ คิดเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนสามารถดัดแปลงจังหวะที่คุ้นเคยไปสู่รูปแบบใหม่ได้อย่างมีเหตุผล และเป็นระบบ

2.1 การแปลงตำแหน่งเสียงกลอง (Orchestration Variation)

การแปลงตำแหน่งเสียงกลองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนนำรูปแบบจังหวะพื้นฐานที่ได้ฝึกฝน จากขั้นตอนแรกมาบรรเลงซ้ำอีกครั้ง แต่เพิ่มเติมความคิดสร้างสรรค์ผ่านการเปลี่ยนตำแหน่ง การตีไปยังส่วนประกอบต่าง ๆ ของกลองชุด ซึ่งการเปลี่ยนตำแหน่งนี้ส่งผลให้เกิดโทนเสียงใหม่ ที่แตกต่างจากเดิม และช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความหลากหลายของสีสรรทางเสียงในกลองชุด โดยสามารถฝึกกระบวนการฝึกเกิดประสิทธิภาพของการฝึกซ้อมในขั้นตอนนี้ควรเป็นระบบ ดังนี้

- 1) ทบทวนรูปแบบจังหวะเดิมที่ได้จากขั้นตอนแรก ผู้เรียนเริ่มด้วยการบรรเลงลูกส่งเดิม เพื่อสร้างความมั่นคงด้านจังหวะและความแม่นยำของมือและเท้า
- 2) กำหนดตำแหน่งใหม่ สำหรับการจัดวางเสียง ผู้สอนหรือผู้เรียนเลือกตำแหน่งบนกลองชุดที่จะย้ายรูปแบบเดิมไป
- 3) ทดลองบรรเลงบนตำแหน่งใหม่อย่างช้า ๆ เพื่อทำความเข้าใจ ขั้นตอนนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ การเปลี่ยนโทนเสียง การส่งแรงของมือ และตำแหน่งการลงเสียงแต่ละส่วน
- 4) เพิ่มระดับความ ซับซ้อน เมื่อผู้เรียนคุ้นเคยแล้ว จึงเพิ่มความเร็ว เพิ่มโน้ตประดับ หรือเพิ่มองค์ประกอบจาก เทคนิคเดิม เพื่อสร้างความหลากหลาย และเปรียบเทียบโทนเสียงและคุณภาพเชิงดนตรี

ภาพที่ 3

การย้ายตำแหน่งเสียง

หมายเหตุ. ภาพโดย Jansook, 2025

จากภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างกระบวนการฝึกทดลองย้ายตำแหน่งเสียงกลองจากรูปแบบจังหวะดั้งเดิมไปสู่ตำแหน่งใหม่บนส่วนประกอบต่าง ๆ ของกลองชุด เพื่อสร้างความหลากหลายทางโทนเสียงและเพิ่มมิติเชิงสร้างสรรค์ให้กับรูปแบบจังหวะเดิม การฝึกในลักษณะนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจคุณลักษณะของเสียงที่แตกต่างกันตามตำแหน่งการตี

2.2 การแปลงรูปแบบจังหวะ (Patterns Variation) เป็นการแปลงรูปแบบจังหวะหลักให้มีความแปลกใหม่และซับซ้อนยิ่งขึ้นซึ่งความซับซ้อนจะขึ้นอยู่กับคลังความรู้ที่ผู้ฝึกได้ฝึกฝน

ขั้นตอนที่ 3 การค้นหาเสียงที่เป็นเอกลักษณ์ (Originality Development)

ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการที่ต่อยอดจากความคล่องแคล่ว (ขั้นตอนที่ 1) และความคิดยืดหยุ่นในการจัดวางเสียงกลอง (ขั้นตอนที่ 2) ไปสู่การพัฒนา “เอกลักษณ์ทางเสียง” ของผู้บรรเลง โดยเน้นการวิเคราะห์และจัดเรียงเสียงในเครื่องดนตรีกลองชุดอย่างมีหลักการ กระบวนการฝึกซ้อมในขั้นตอนนี้อาศัยทั้งทักษะความคิดละเอียดลออ (Elaboration) และทักษะการวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดทางดนตรีวิทยา (Musicology) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจที่มาของเสียง แนวปฏิบัติประจำแนวเพลง (stylistic conventions) และวิวัฒนาการของรูปแบบจังหวะแต่ละประเภท อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบเสียงให้มีความละเอียด ลุ่มลึก และมีเอกลักษณ์เฉพาะตน กระบวนการฝึกซ้อมในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะสำคัญสองประการ ได้แก่ การประสมเสียง (Orchestration) และการจัดสำเนียงเสียง (Voicing) ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการทำให้ผู้บรรเลงสามารถยับยั้งจากบทบาท “ผู้ตี” ไปสู่ “ผู้เรียบเรียงเสียงกลองชุด” ที่สามารถออกแบบโครงสร้างเสียงได้อย่างมีคุณภาพ

3.1 การคัดแยกและจัดเรียงคุณลักษณะของเสียง เป็นกระบวนการศึกษาคุณลักษณะเสียงของส่วนประกอบต่าง ๆ ในกลองชุดอย่างเป็นระบบ โดยผู้เรียนต้องวิเคราะห์คุณภาพเสียงพื้นฐาน เช่น โทนเสียงระดับทุ้ม เสียงกลาง และเสียงแหลม ความกังวาน ระยะเวลาของเสียง การตอบสนองต่อแรงตี รวมถึงอิทธิพลของปัจจัยทางกายภาพ ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะและเลือกใช้เสียงได้อย่างมีเหตุผล (Roederer, 2008)

3.2 การประสมเสียง (Orchestration) แนวคิด Orchestration ในดนตรีคลาสสิกเป็นการเลือกและจัดวางเสียงจากเครื่องดนตรีต่าง ๆ เพื่อสร้างเนื้อเสียงที่มีมิติ เมื่อประยุกต์ใช้กับกลองชุด Orchestration คือ กระบวนการตัดสินใจเลือกตำแหน่งของการบรรเลงวลีเชิงจังหวะ (Rhythmic Phrase) บนส่วนประกอบต่าง ๆ ของกลองชุด เพื่อสร้างบุคลิกเฉพาะของจังหวะนั้น (Riley, 1994)

3.3 การจัดสำเนียงเสียง (Voicing) การจัดสำเนียงเสียงเป็นกระบวนการออกแบบการเกิดขึ้นของเสียงหลายตำแหน่งในเวลาเดียวกัน (Simultaneous Sound Organization) ซึ่งเป็นขั้นที่ต่อยอดจากการประสมเสียง หากการประสมเสียง คือ การกำหนด “เสียงใดจะถูกใช้ในตำแหน่งใด” การจัดสำเนียงเสียงคือการกำหนดว่า “เสียงใดจะเกิดขึ้นพร้อมกัน” เพื่อให้ได้คุณภาพเสียงรวมที่ต้องการ เช่น การผสมเสียงสนร์เบา ๆ

กับเสียงไฮแฮทปิด หรือการประสานเสียงเท้าและมือให้เกิดความกลมกลืนตามโครงสร้างจังหวะที่ออกแบบไว้ (Erskine, 1988)

ขั้นตอนที่ 4 การตกแต่งและขัดเกลา (Elaboration Development)

ขั้นตอนนี้เป็นช่วงสุดท้ายของกระบวนการฝึกปฏิบัติกลองชุด ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความลุ่มลึกของเสียงและทำนองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยต่อยอดจากทักษะพื้นฐานด้านความคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และการค้นหาเอกลักษณ์เสียง สู่อการสร้างมิติทางดนตรีที่มีความละเอียด ประณีต และเต็มไปด้วยสีสันทางการบรรเลง ในขั้นตอนนี้ ผู้ฝึกซ้อมจะประยุกต์องค์ประกอบทางเสียงทั้งหมด ได้แก่ โดนามิก น้ำหนักเสียง โน้ตประดับ การควบคุมเทคนิค และการจัดวางตำแหน่งเสียง เพื่อปรับแต่งทำนองและโครงสร้างจังหวะให้มีความกลมกลืนและน่าฟังที่สุด กระบวนการสามารถแบ่งเป็นองค์ประกอบดังนี้

4.1 การควบคุมความยืดหยุ่นของความดัง-เบา (Dynamic Control) เป็นกระบวนการนำจังหวะที่ได้จากขั้นตอนก่อนหน้ามาบรรเลงซ้ำ พร้อมปรับแต่งระดับความดัง-เบาของโน้ตแต่ละตัวอย่างประณีต ผู้ฝึกต้องควบคุมโดนามิกในทุกตำแหน่งเพื่อให้เกิดความสอดคล้องของน้ำหนักเสียงตลอดทั้งวลีดนตรี การฝึกในส่วนนี้ช่วยพัฒนาความละเอียดทางการฟังและสร้างความต่อเนื่องทางอารมณ์ของทำนองกลองชุด

4.2 การเพิ่มสีสันของเสียง (Textural Layering) เป็นกระบวนการเสริมชั้นเสียง (texture) ผ่านการเพิ่มโน้ตประดับและเทคนิคเสริมที่สัมพันธ์กับรูติเมนต์ และการประสานงานมือ-เท้าที่ผู้เรียนได้ฝึกมาแล้ว ตัวอย่างเช่น การเหยียบไฮแฮทในจังหวะยกการตีขอบฉาบเบาเพื่อเพิ่มประกายเสียง และการใช้เทคนิค Rudiment เช่น Flam หรือ Drag เพื่อสร้างความหนาแน่นของเสียง ซึ่งการเพิ่มชั้นเสียงเหล่านี้ทำให้จังหวะมีความลุ่มลึกชวนฟัง และมีบุคลิกที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการขัดเกลาคุณภาพการบรรเลง

4.3 การทำซ้ำ (Repetition) เพื่อเข้าสู่สภาวะคล่องตัวสูงสุด เป็นกระบวนการทบทวนและฝึกซ้ำรูปแบบจังหวะหรือเสียงที่ได้สร้างสรรค์ในขั้นตอนก่อนหน้า เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะเชิงกลไก (Motor Skill) และการตอบสนองที่เป็นธรรมชาติ กระบวนการนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าสู่ “สภาวะลื่นไหล” (Flow State) ตามแนวคิดของ Csikszentmihalyi (1990) ซึ่งเป็นภาวะที่ผู้ปฏิบัติจดจ่อกับกิจกรรมอย่างเต็มที่จนเกิดสมดุลระหว่างความท้าทายกับระดับทักษะของตนเอง

บทสรุป

บทความนี้ได้นำเสนอแนวทางการออกแบบกระบวนการฝึกซ้อมเครื่องดนตรีกลองชุด โดยอาศัยลักษณะความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ดและทอเรนซ์เป็นกรอบแนวคิดหลัก ซึ่งประกอบด้วยความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ โดยได้นำองค์ประกอบเหล่านี้มาบูรณาการเข้ากับองค์ความรู้ด้านจังหวะ รูติเมนต์ คุณลักษณะเสียง

และเทคนิคการปฏิบัติเครื่องดนตรีกลองชุด เพื่อพัฒนากระบวนการฝึกซ้อมที่มีความเป็นระบบ และตอบสนองต่อความต้องการของนักดนตรีร่วมสมัย โดยแนวทางการฝึกซ้อมที่นำเสนอ ในบทความนี้ประกอบด้วยสี่ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาความคล่องแคล่วในการ ประยุกต์ใช้ข้อเท็จจริง 2) การฝึกความคิดยืดหยุ่นในการพัฒนาจังหวะ 3) การค้นหาเสียงที่เป็น เอกลักษณ์ 4) การตกแต่งและขัดเกลา เพื่อนำทักษะทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเสียง และจังหวะที่มีมิติทางดนตรีอย่างลุ่มลึกจนเกิดความเป็นธรรมชาติในการบรรเลง

ผลลัพธ์จากการบูรณาการลักษณะความคิดสร้างสรรค์เข้ากับการฝึกซ้อมในแต่ละ ขั้นตอนทำให้นักดนตรีสามารถพัฒนาศักยภาพได้ทั้งในด้านทักษะทางเทคนิคและทักษะ เชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการออกแบบสำเนียงเฉพาะตน การด้นสด และการพัฒนาแนวทางการ บรรเลงที่มีความโดดเด่นมากขึ้น กระบวนการฝึกซ้อมตามแนวคิดนี้จึงเป็นแนวทางสำคัญ ที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนานักดนตรีกลองชุดให้มีความสามารถรอบด้านและสอดคล้องกับ ความต้องการของดนตรีร่วมสมัยในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- Bailey, D. (1992). *Improvisation: Its nature and practice in music*. Da Capo Press.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. Harper & Row.
- Erskine, P. (1988). *Drum concepts and techniques*. Hal Leonard Corporation.
- Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. McGraw-Hill.
- Hemmings, R. (2020). *Basic drum patterns & concepts for beginners*. Leicester Drum School.
<https://usercontent.one/wp/leicesterdrumschool.co.uk/wp-content/uploads/2020/08/Free-Drum-Book.pdf>
- Pratt, G. L. (1942). *Stick control for the snare drummer*. Alfred Music.
- Riley, J. (1994). *The art of bop drumming*. Alfred Music.
- Roederer, J. G. (2008). *The physics and psychophysics of music: An introduction*. Springer.
- Suthachit, N. (2015). *Psychology of music teaching*. Chulalongkorn University Press.
- Torrance, E. P. (1974). *Torrance tests of creative thinking: Norms-technical manual*. Ginn and Company.